

Sed contra est quod in Collecta dicitur, *Quis se iunia votiva castigant, ipsa quoque devotio sancta spiritus.*

Respondet dicendum, quod devotio per se quidem, & principaliter spiritualem lætitiæ mentis causat; ex consequenti autem, & per accidens causat tristitiam.

Dicitur enim (art. præc.) quod devotio ex duplici consideratione procedit. Principaliter quidem ex consideratione divinæ bonitatis: quia ista consideratio pertinet quasi ad terminum motus voluntatis tradentis se Deo: & ex ista consideratione per se quidem sequitur delectatio, secundum illud Psal. lxxvi. 4. *Memor fui Dei, & delectatus sum:* sed per accidens hæc consideratio tristitiam quamdam causat in his qui nondum plene Deo fruuntur, secundum illud Psal. xli. 3. *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum:* & postea sequitur: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes &c.* Secundario vero causatur devotio, ut dicitur est (art. præc.) ex consideratione priorum defectuum: nam hæc consideratio pertinet ad terminum, à quo homo per motum voluntatis devotæ recedit, ut scilicet non in se existat, sed Deo se subdat. Hæc autem consideratio è converso se habet ad primam: nam per se quidem nata est tristitia causare, recogitando proprios defectus; per accidens autem lætitiæ, scilicet propter spem divinæ subventionis. Et sic patet quod ad devotionem primo & per se consequitur delectatio; secundario autem & per accidens tristitia quæ est secundum Deum.

Ad primum ergo dicendum, quod in consideratione passionis Christi est aliquid quod contristet, scilicet defectus humanus, propter quem tollendum Christum pati oportuit; & est aliquid quod lætificet, scilicet Dei erga nos benignitas, quæ nobis de tali liberatione providit.

Ad secundum dicendum, quod spiritus, qui ex una parte contribulatur propter præsentis vitæ defectus, ex alia parte condelectatur ex consideratione divinæ bonitatis, & ex spe divini auxilii.

Ad tertium dicendum, quod lacrymæ prorumpunt non solum ex tristitia, sed etiam ex quadam affectus tenetitudine; præcipue cum consideratur aliquid delectabile cum permutatione alieius tristitabilis: sicut solent homines lacrymari ex pietatis affectu, cum recuperant filios, vel caros amicos, quos existimaverant se perdidisse. Et per hunc modum lacrymæ ex devotio procedunt.

QUÆSTIO LXXXIII

De oratione,

in decem & septem articulis divisa.

Deinde considerandum est de oratione: & circa hoc quaruntur decem & septem.

Primo, utrum oratio sit actus appetitivæ virtutis, vel cognitivæ.

Secundo, utrum sit conveniens orare Deum.

Tertio, utrum oratio sit actus religionis.

Quarto, utrum solus Deus sit orandus.

Quinto, utrum in oratione sit aliquid determinate petendum.

Sexto, utrum orando debeamus temporalia petere.

Septimo, utrum pro aliis orare debeamus.

Octavo, utrum debeamus orare pro inimicis.

Nono, de septem petitionibus orationis dominicæ.

Decimo, utrum orare sit proprium rationalis creaturæ.

Undecimo, utrum Sancti in patria orant pro nobis.

Duodecimo, utrum oratio debeat esse vocalis.

Tertiodecimo, utrum attentio requiratur ad orationem.

Quartodecimo, utrum oratio debeat esse diuturna.

Quintodecimo, utrum oratio sit meritoria.

Decimosexto, utrum peccatores orando aliquid impetrent à Deo.

Decimoséptimo de speciebus orationis.

ARTICULUS I. 438

Utrum oratio sit actus appetitivæ virtutis.

IV. dist. xv. quæst. 1v. art. 1. quæst. 1. & quæst. 2. cor. & ad 2.

AD primum sic proceditur. Videtur quod oratio sit actus appetitivæ virtutis: Orationis enim est exaudiri. Sed desiderium est quod exaudiri à Deo, secundum illud Psal. 1x. 17. *Desiderium pauperum exaudivit Dominus.* Ergo oratio est desiderium. Sed desiderium est actus appetitivæ virtutis. Ergo & oratio.

2. Præterea Dionysius dicit in 111. cap. de div. Nomin. (lect. 1. cir. princ.) *Ante omnia ab oratione incipere est utile, sicut Deo nos ipsos tradentes, & unentes.* Sed unio ad Deum per amorem fit, qui pertinet ad vim appetitivam. Ergo oratio ad vim appetitivam pertinet.

Præ-

3. Præterea Philosophus in III. de Anima (tex. 21.) ponit duas operationes intellectivæ partis: quarum prima est indivisibilem intelligentiam, per quam scilicet apprehendimus de unoquoque qui est, secunda vero est compositio, & divisio; per quam scilicet apprehenditur aliquid esse, vel non esse quibus tertia additur *ratiocinari*, procedendo scilicet de notis à ignota. Sed oratio ad nullam istarum operationum reducitur. Ergo non est actus intellectivæ virtutis, sed appetitivæ.

Sed contra est quod Isidorus dicit in Lib. X. Etymol. (ad lit. O) quod *orare idem est quod dicere.* Sed dictio pertinet ad intellectum. Ergo oratio non est actus appetitivæ virtutis, sed intellectivæ.

Respondet dicendum, quod secundum Cassiodorum (sup. illud Psal. xxxv. 111. *Exaudi orationem meam*) oratio dicitur quasi *oris ratio*. Ratio autem speculativa, & practica in hoc differunt, quod ratio speculativa est apprehensiva solum rerum; ratio vero practica est non solum apprehensiva, sed etiam causativa. Est autem aliquid alterius causa dupliciter. Uno quidem modo perfecte necessitatem inducendo: & hoc contingit quando effectus totaliter subditur potestati causæ. Alio vero modo imperfecte solum disponendo, quando scilicet effectus non subditur potestati causæ totaliter.

Sic ergo & ratio dupliciter est causa aliorum: Unoquidem modo sicut necessitatem imponens: & hoc modo ad rationem pertinet non solum imperare inferioribus potentis, & membris corporis, sed etiam hominibus subiectis; quod quidem fit imperando. Alio modo sicut inducens, & quodammodo disponens: & hoc modo ratio videtur aliquid fieri ab his qui ei non subijciuntur, sive sint æquales, sive sint superiores.

Ut utrumque autem horum, scilicet imperare; & petere sive deprecari, ordinationem quamdam important, prout scilicet homo disponit aliquid per aliud esse faciendum: unde pertinent ad rationem, cujus est ordinare. Propter quod Philosophus dicit in I. Ethic. (cap. ult. à med.) quod *ad optimi deprecatur ratio*. Sic autem nunc loquimur de oratione, prout significat quamdam deprecationem, vel petitionem, secundum quod Augustinus dicit in Lib. de verb. Dom. (serm. v.) quod *oratio petitio quidam est*: & Damascenus dicit in III. Lib. (orth. Fid. cap. xxiv. in princ.) quod *oratio est petitio decemur à Deo*. Sic ergo patet quod oratio, de qua nunc loquimur, est rationis actus.

Ad primum ergo dicendum, quod desiderium pauperum dicitur Dominus exaudire, vel quia desiderium est causa petendi, cum petitio quodammodo sit desiderii interpretis: vel hoc

S. Thom. Op. Tom. III.

dicitur ad ostendendum exauditionis velocitatem, quia scilicet dum adhuc aliquid in desiderio pauperum est, Deus exaudit, antequam orationem proponant, secundum illud Ista Lxx. 24. *Erigit antequam clament, ego exaudiam eos.*

Ad secundum dicendum, quod, sicut supra dictum est (L. P. quæst. lxxxiii. art. 2. ad 1. & 2. quæst. 1x. art. 1. ad 3.) voluntas movet rationem ad suum finem. Unde nihil prohibet, movente voluntate actum rationis tendere in finem caritatis, qui est Deo uniri. Tendit autem oratio in Deum, quasi à voluntate caritatis mota, dupliciter: uno quidem modo ex parte ejus quod petitur, quia hoc præcipue est in oratione petendum ut Deo uniamur, secundum illud Psal. xxvi. 4. *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vite mee*: alio modo ex parte ipsius petentis; quem oportet accedere ad eum à quo petit, vel loco, sicut ad hominem, vel mente, sicut ad Deum. Unde dicit ibidem, quod *quando orationibus invocamus Deum, revoluta mente adsumus ipse*. Et secundum hoc etiam Damascenus dicit (loc. sup. cit.) quod *oratio est ascensus mentis in Deum*.

Ad tertium dicendum, quod illi tres actus pertinent ad rationem speculativam; sed ulterius rationem practicam pertinet causare aliquid per modum imperii, vel per modum petitionis, ut dictum est (in cor. art.)

ARTICULUS II. 439

Utrum sit conveniens orare.

IV. dist. xv. quæst. 1v. art. 1. quæst. 3. ad 1. & 2. & 3. & 4. quæst. v. art. 2. cor. & opuse. 111. cap. cclv.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod non sit conveniens orare. Oratio enim videtur esse necessaria ad hoc quod intememus ei à quo petimus, id quod indigemus. Sed, sicut dicitur Math. vi. 32. *scit Pater vester, quia his omnibus indigetis*. Ergo non est conveniens Deum orare.

2. Præterea. Per orationem scilicet animus ejus qui oratur, ut faciat quod ab eo petitur. Sed animus Dei est immutabilis, & inflexibilis, secundum illud I. Reg. xv. 29. *Porro triumphator in Israel non pavet, nec penitentiam scilicet.* Ergo non est conveniens quod Deum oremus.

3. Præterea. Liberalis est dare aliquid non petenti, quanti dare petenti: quia, sicut Seneca dicit (Lib. II. de benefic. cap. 1. cir. princ.) *nulla res carius emitur quam qua precibus empta est*. Ergo non videtur esse conveniens quod Deum oremus.

Bbb

Sed

nam nomen tuum, non hoc petitur, quasi non sit sanctum nomen Dei, sed ut sanctum ab hominibus habeatur; quod pertinet ad Dei gloriam in hominibus propagandam. Quod autem dicitur, *Adveniat regnum tuum*, non ita dictum est, quasi Deus nunc non regnet; sed, sicut Augustinus dicit ad Probam (ut sup. cap. xi. ante med.) desiderium nostrum ad illud regnum excitamus, ut illud nobis veniat, atque in eo regnemus. Quod autem dicitur, *Fiat voluntas tua recte intelligitur, ut obediatur præceptis tuis sicut in celo; & in terra, id est sicut ab Angelis, ita ab hominibus. Unde hæc tres petitiones perfecte complebuntur in vita futura; alie vero quatuor pertinent ad necessitatem vite presentis, sicut Augustinus dicit in Enchir. (cap. cxv.)*

Ad secundum dicendum, quod cum oratio sit interpres desiderii, ordo petitionum non respondet ordini executionis, sed ordini desiderii, sive intentionis; in quo prius est finis quam ea que sunt ad finem; & consecutio boni quam remota mali.

Ad tertium dicendum, quod Augustinus in Libro II. de sermone Domini in monte (cap. xi.) adaptat septem petitiones donis, & beatitudinibus, dicens: *Si timor Dei est, quo beati sunt pauperes spiritus, petimus ut sanctificetur nomen Dei in hominibus timore casto. Si pietas est, qua beati sunt mites, petimus ut veniat regnum ejus, ut misericordiam, nec ei resistamus. Si scientia est qua beati sunt qui lugent, oremus ut fiat voluntas ejus; & sic non lugeamus. Si fortitudo est, qua beati sunt qui esturiam, oremus ut panis nostris quotidianus detur nobis; si conscientia est, quo beati sunt misericordes, debita dimittamus ut nobis nostra dimittantur. Si intellectus est, quo beati sunt mundo corde, oremus ne habeamus duplex cor temporalia sectando, de quibus tentationes sunt in nobis. Si sapientia est, qua beati sunt pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur, oremus ut liberemur a malo: ipsa enim liberatio libera nos faciet filii Dei.*

Ad quartum dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in Enchir. (cap. cxv. in primis) Lucas in oratione dominice petitiones non septem, sed quinque complexus est: ostendens enim, tertiam petitionem *daturum* præmissarum esse quodammodo repetitionem, prætermittendo eam magis facit intelligi; quia scilicet ad hoc præcipue voluntas Dei tendit ut ejus sanctitatem cognoscamus, & cum ipso regnemus. Quod etiam Mathæus in ultima posuit, *Libera nos a malo*; Lucas non posuit; ut sciat unusquisque in eo se liberari a malo quod non infertur in tentationem.

Ad quintum dicendum, quod oratio non porrigitur Deo, ut ipsum sectamur; sed ut in nobis ipsi fiduciam excitemus postulandi: que quidem præcipue excitatur in nobis confide-

rando ejus caritatem ad nos, qua bonum nostrum vult; & ideo dicimus, *Pater noster*; & ejus excellentiam, qua potest; & ideo dicimus, *Qui es in cælis.*

ARTICULUS X. 447

Utrum orare sit proprium rationalis creature.

IV. dist. xv. quest. 1v. art. 6. quest. 1. & 3.

Ad decimum sic proceditur. Videtur quod orare non sit proprium rationalis creature. Eiusdem enim videtur esse perere, & accipere. Sed accipere convenit etiam personis increatis, scilicet Filio, & Spiritui sancto. Ergo etiam eis convenit orare: nam & Filius dicit Joan. xiv. 16. *Ego rogabo Patrem meum; & de Spiritu Sancto dicit Apostolus (Rom. viii. 26.) Spiritus postulat pro nobis.*

2. Præterea. Angeli sunt supra rationales creaturas, cum sint intellectuales substantiæ. Sed ad Angelos pertinet orare: unde in Psalm. xvi. 8. dicitur: *Adorate eum omnes Angeli ejus.* Ergo orare non est proprium rationalis creature.

3. Præterea. Eiusdem est orare cuius est invocare Deum; quod præcipue fit orando. Sed beatis animalibus convenit invocare Deum; secundum illud Psalm. cxlv. 19. *Qui dat jumentis escam ipsarum, & pullis corvorum invocantibus eum.* Ergo orare non est proprium rationalis creature.

Sed contra. Oratio est actus rationis, ut supra habitum est (art. 1. hujus quest.) Sed rationalis creatura a ratione dicitur. Ergo orare est proprium rationalis creature.

Respondeo dicendum, quod, sicut ex supra dictis patet (ibid.) oratio est actus rationis, per quem aliquis superiori deprecatur, sicut imperium est actus rationis; quo inferior ad aliquod ordinatur. Illi ergo proprie competit orare cui convenit rationem habere, & superiorem, quem deprecari possit. Divinis autem personis nihil est superius; brutis autem animalibus non habent rationem.

Unde neque divinis personis, neque brutis animalibus convenit orare; sed proprium est rationalis creature.

Ad primum ergo dicendum, quod divinis personis convenit accipere per naturam; orare autem est accipientis per gratiam. Dicitur autem Filius rogare, vel orare secundum naturam assumptam, scilicet humanam; non secundum divinam; Spiritus autem Sanctus dicitur postulare, quia postulantes nos facit.

Ad secundum dicendum, quod intellectus, & ratio non sunt in nobis diversæ potentie; ut in L. habitum est (quest. lxxix. art. 8.) diffi- runt autem secundum perfectum; & imper-

fectum. Et ideo quandoque intellectuales creature, que sunt Angeli, distinguuntur a rationalibus, quandoque autem sub rationalibus comprehenduntur. Et hoc modo dicitur orare esse proprium rationalis creature.

Ad tertium dicendum, quod pulli corvorum dicuntur invocare Deum, propter naturale desiderium, quo omnia suo modo desiderant consequi bonitatem divinam. Sic etiam bruti animalia dicuntur Deo obedire, propter naturale instinctum, quo a Deo moventur.

ARTICULUS XI. 448

Utrum Sancti qui sunt in patria, orent pro nobis.

IV. dist. xv. quest. 1v. art. 6. quest. 2. & dist. xlv. quest. 111. art. 3.

Ad undecimum sic proceditur. Videtur quod Sancti qui sunt in patria, non orent pro nobis. Actus enim alicujus magis est meritorius sibi quam aliis. Sed Sancti qui sunt in patria, non merentur sibi, nec pro se orant, quia jam sunt in termino constituti. Ergo etiam neque pro nobis orant.

2. Præterea. Sancti perfecte suam voluntatem Deo conformant, ut non velint nisi quod Deus vult. Sed illud quod Deus vult, semper impletur. Ergo frustra Sancti pro nobis orant.

3. Præterea. Sicut Sancti qui sunt in patria, sunt superiores nobis, ita & illi qui sunt in purgatorio, quia jam peccare non possunt. Sed illi qui sunt in purgatorio, non orant pro nobis, sed magis nos pro eis. Ergo nec Sancti qui sunt in patria, pro nobis orant.

4. Præterea. Si Sancti qui sunt in patria, pro nobis orarent, superiorum Sanctorum esset efficacior oratio. Non ergo deberet implorari suffragium orationum Sanctorum inferiorum, sed solum superiorum.

5. Præterea. Anima Petri non est Petrus. Si ergo anime Sanctorum pro nobis orarent, quando sunt a corpore separate, non deberemus interpellare sanctum Petrum ad orandum pro nobis, sed animam ejus: cujus contrarium Ecclesia facit. Non ergo Sancti, ad minus ante resurrectionem, orant pro nobis.

Sed contra est quod dicitur II. Machab. ult. 14. *Hic est qui multum orat pro populo, & universa sancta civitate, Hieremias Propheta Dei.*

Respondeo dicendum, quod, sicut Hieronymus dicit (Lib. cont. Vigilant. ante med.) Vigilantii error fuit, quod dum vivimus, mutuo pro nobis orare possimus; postquam autem mortui sumus, non possumus.

S. Thom. Op. Tom. III.

(a) Vulgata: Salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis.

fuerimus, nullius pro aliis exaudienda orationis præsertim cum Martyres ulium sui sanguinis obsecrantes impetrare nequeant.

Sed hoc est omnino falsum: quia cum oratio pro aliis facta ex caritate proveniat, ut dicitur (art. 7. & 8. hujus quest.) quanto Sancti qui sunt in patria, sunt perfectioris caritatis, tanto magis orant pro vicioribus, qui orationibus juvari possunt; & quanto sunt Deo conjunctiores, tanto eorum orationes sunt magis efficaces: habet enim hoc divinus ordo ut ex superiorum excellentia in inferiora refundatur, sicut ex claritate Solis in aerem. Unde & de Christo dicitur Hebr. vii. 25. (a) *Accedens per semetipsum ad Deum ad interpellandum pro nobis.* Et propter hoc Hieronymus contra Vigilantium (loc. supra cit.) dicit: *Si Apostoli, & Martyres adhuc in corpore constituti, quando pro se adhuc debent esse solliciti, pro aliis orant; quanto magis post coronas, victorias, & triumphos?*

Ad primum ergo dicendum, quod Sancti qui sunt in patria, cum sint beati, nihil deest beatitudinis, nisi gloria corporis, pro qua orant. Orant autem pro nobis quibus deest beatitudinis ultima perfectio: & eorum orationes habent efficaciam impetrandi ex præcedentibus eorum meritis, & ex divina acceptatione.

Ad secundum dicendum, quod Sancti impetrant illud quod Deus vult fieri per orationes eorum: & hoc perant quod æstimant eorum orationibus implendum secundum Dei voluntatem.

Ad tertium dicendum, quod illi qui sunt in purgatorio, etsi sint superiores nobis propter impeccabilitatem, sunt tamen inferiores quantum ad penas quas patiuntur: & secundum hoc non sunt in statu orandi, sed magis ut oretur pro eis.

Ad quartum dicendum, quod Deus vult inferiora per omnia superiora juvari: & ideo oportet non solum superiores, sed etiam inferiores Sanctos implorare; alioquin esset solus Dei misericordia imploranda. Contingit tamen quandoque quod imploratio inferioris Sancti efficacior sit, vel quia devotius imploratur, vel quia Deus vult ejus sanctitatem declarare.

Ad quintum dicendum, quod quia Sancti viventes meruerunt ut pro nobis orarent, ideo invocamus eos nominibus quibus hic vocabantur, quibus etiam nobis magis innotescit: & iterum propter fidem resurrectionis infirmuandum, sicut legitur Exod. 111. 6. *Ego sum Deus Abraham, &c.*

Utrum Sancti qui sunt in patria, orent pro nobis.

Cc

AR-

Et pro iustis, ut perseverent, & proficiant. Orantes tamen non pro omnibus peccatoribus exaudiuntur, sed pro quibusdam. Exaudiuntur enim pro predestinatis, non autem pro peccatis ad mortem: sicut etiam correctio qua fratres corrigimus, effectum habet in predestinatis, non in reprobatis, secundum illud Ecclie. vii. 14. *Nemo potest corrigere quem Deus desererit.* Et ideo dicitur I. Joan. v. 16. *Qui scit fratrem suum peccare peccato non ad mortem, peccat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem.* Sed sicut nulli, quando vivit hic, subtrahendum est correctionis beneficium, quia non possumus predestinatos distinguere a reprobatis, ut Augustinus dicit in Lib. de correptione & gratia (cap. xv. parum a princ.) iracundiam et nulli est negandum orationis suffragium. Pro iustis etiam est orandum triplici ratione. Primum quidem quia multorum preces facilius exaudiuntur unde super illud Rom. xv. *Adjutate me in orationibus vestris,* dicit Glossa (ord. Ambros.) *Bene rogat Apostolus minores, pro te orate: multi enim minimi, dum congregant unanimes, sunt magni; & multorum preces impossibile est quod non impetrent;* illud scilicet quod est impetrabile. Secundo ut ex multis gratia agatur Deo de beneficiis que conferuntur iustis; que etiam in utilitatem multorum vergunt, ut patet per Apostolum II. ad Corinth. 1. Tertio ut majores non supersubiant, dum considerant seminorum suffragiis indigere.

ARTICULUS VIII. 445

Utrum debeamus pro inimicis orare.

III. dist. xxx. art. 2. corp. & ver. quest. 1. art. 8. corp. fin.

Ad octavam sic proceditur. Videtur quod non debeamus pro inimicis orare. Quia, ut dicitur Rom. xv. *Ad quemque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Sed in sacra Scriptura inducuntur multe imprecationes contra inimicos: dicitur enim in Psalm. vi. 11. *Erubescant, & conturbentur omnes inimici mei; convertantur, & erubescant valde velociter.* Ergo & nos debemus orare contra inimicos nostros magis quam pro eis. **2.** Præterea. Vindicare de inimicis, in malum inimicorum cedit. Sed Sancti vindictam de inimicis petunt, secundum illud Apoc. vi. 10. *Uisque non vindicatis sanguinem nostrum de his qui habitant in terra;* unde & de vindicta impiorum lætantur, secundum illud Psalm. lvi. 11. *Lætabitur iustus, cum viderit vindictam.* Ergo non est orandum pro inimicis, sed magis contra eos.

3. Præterea. Operatio hominis, & eius oratio non debent esse contraria. Sed homines quandoque licite impugnant inimicos: alioquin omnia bella essent illicita; quod est contra supra dicta (quæst. xi. art. 1.) Ergo nos non debemus orare pro inimicis. Sed contra est quod dicitur Matth. v. 44. *Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.*

Respondeo dicendum, quod orare pro alio caritatis est, sicut dictum est (art. præc.) Unde eodem modo quo tenemur diligere inimicos, tenemur pro inimicis orare.

Qualiter autem teneamur inimicos diligere, supra habitum est in tractatu de caritate (quæst. xxv. art. 8. & 9.) ut scilicet in eis diligamus naturam, non culpam: & quod diligere inimicos in generali est in precepto, in speciali autem non est in precepto, nisi secundum preparationem animi, ut scilicet homo esset paratus etiam specialiter inimicum diligere, & cum juvare in necessitatis articulo, vel si veniam peteret. Sed in speciali absolute inimicos diligere, & eos juvare, perfectionis est.

Et similiter necessitatis est ut in communibus nostris orationibus, quas pro aliis facimus, inimicos non excludamus. Quod autem pro eis specialiter oremus, perfectionis est, non necessitatis, nisi in aliquo casu speciali.

Ad primum ergo dicendum, quod imprecationes que in sacra Scriptura ponuntur, quadrupliciter possunt intelligi. Primo secundum quod prophetae solent in figura imprecantur futura predicere, ut Augustinus dicit in Lib. I. de sermone Domini in monte (cap. xx. circ. med.). Secundo prout quædam temporalia mala peccatoribus quandoque à Deo in correctionem mittuntur. Tertio quia intelliguntur pertinere non contra ipsos homines, sed contra regnum peccati, ut scilicet correctione hominum peccata destruantur. Quarto conformando voluntatem suam divinæ justitiæ circa damnationem perseverantium in peccatis.

Ad secundum dicendum, quod, sicut in eodem Libro (cap. xx. à med. & Lib. II. de Q. Evang. quæst. xlv. ad fin.) Augustinus dicit, *vindicta Martyrum est ut revertatur regnum peccati, quo regnante tanta perpessi sunt: vel, sicut dicitur in Libro de Q. veteris, & novi testamenti (quæst. lxxviii.) possulant se vindicari, non voce, sed ratione; sicut sanguis Abel clamavit de terra.* Lætantur autem de vindicta non propter eam, sed propter divinam justitiam.

Ad tertium dicendum, quod licitum est impugnare inimicos, ut compescantur à peccatis; quod cedit in bonum eorum, & aliorum:

rum: & sic etiam licet orando petere aliqua temporalia mala inimicorum, ut corrigantur. Et sic oratio, & operatio non erunt contraria.

ARTICULUS IX. 446

Utrum convenienter septem petitiones orationis dominicæ assignentur.

III. dist. xxxiv. q. 1. art. 6. & opusc. 111. cap. ccliv. usque in fin. & opusc. 111. cap. cclv.

Ad nonum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter septem petitiones orationis dominicæ assignentur. Vanum enim est petere sanctificari illud quod semper est sanctum. Sed nomen Dei semper est sanctum, secundum illud Luc. 1. 49. *Sanctum nomen ejus regnum etiam ejus est sempiternum, secundum illud Psalm. cxli. 13. Regnum tuum, Domine, regnum omnium seculorum: voluntas etiam Dei semper voluntas, secundum illud Isai. xlv. 10. Omnis voluntas mea fiet.* Vanum ergo est petere quod nomen Dei sanctificetur, quod regnum ejus adveniat, & quod voluntas ejus fiat.

2. Præterea. Prius est recedere à malo, quam consequi bonum. Inconvenienter ergo videntur præordinari petitiones que pertinent ad consequendum bonum, petitionibus que pertinent ad amotionem mali.

3. Præterea. Ad hoc aliquid petitur ut donetur. Sed præcipuum donum Dei est Spiritus Sanctus, & ea que nobis per ipsum dantur. Ergo videntur inconvenienter poni petitiones, cum non respondeant donis Spiritus Sancti.

4. Præterea. Secundum Lucam in oratione dominica ponuntur solum quinque petitiones, ut patet Luc. xi. Superfluum ergo fuit quod secundum Mattheum septem petitiones ponuntur.

5. Præterea. Vanum videtur captare benevolentiam ejus qui benevolentia sua nos prævenit. Sed Deus sua benevolentia nos prævenit; quia ipse prior dilexit nos, ut dicitur I. Joan. iv. 19. Superflue ergo præmittitur petitionibus: *Pater noster, qui es in celis:* quod videtur ad benevolentiam captandam pertinere.

Sed in contrarium sufficit auctoritas Christi orationem instituentis.

Respondeo dicendum, quod oratio dominica perfectissima est: quia, sicut Augustinus dicit ad Probam (epist. cxxx. al. cxxi. cap. xli.) *si recte, & congruenter oramus, nihil aliud dicere possumus, quam quod in ista oratione dominica positum est.* Quia enim oratio est quoddammodo desiderii nostri interpretis apud Deum, illa recte solum orando petimus qua

recte desiderare volumus. In oratione autem dominica non solum petuntur omnia que recte desiderare possumus, sed etiam eo ordine quo desideranda sunt; ut sic hæc oratio non solum instruat postulare, sed etiam sit informativa totius nostri affectus. Manifestum est autem quod primo cadit in desiderio nostro finis, deinde ea que sunt ad finem. Finis autem orator Deus est; in quem nostro affectus tendit dupliciter: uno quidem modo, prout volumus gloriam Dei; alio modo, secundum quod volumus frui gloria ejus: quorum primum pertinet ad dilectionem qua Deum in seipso diligimus; secundum vero pertinet ad dilectionem qua diligimus nos in Deo. Et ideo prima petitio ponitur, *Sanctificetur nomen tuum;* per quam petimus gloriam Dei; secunda vero ponitur, *Adveniat, regnum tuum;* per quam petimus ad gloriam ejus pervenire.

Ad finem autem prædictum non ordinat aliquid dupliciter: uno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem bonum est quod est utile in finem. Est autem aliquid utile in finem beatitudinis dupliciter. Uno modo directe, & principaliter secundum meritum, quo beatitudinem mereamur. Deo obediendo; & quantum ad hoc ponitur: *Fiat, voluntas tua, sicut in celis, & in terra.* Alio modo instrumentaliter, & quasi conjuvans nos ad merendum; & ad hoc pertinet quod dicitur: *Regnum nostrum quod ridi anam da nobis: hodie;* sive hoc intelligatur de pane sacramentali, cujus quotidianus usus proficit homini, in quo etiam intelliguntur omnia alia sacramenta: sive etiam intelligatur de pane corporali, ut per panem intelligatur omnis sufficientia victus, sicut dicit Augustinus ad Probam (ut sup. cap. xi. in med.) quia & Eucharistia est praticus cibus; unde & in Evangelio Matthæi scriptum est, *Super substantiam, id est præcipuum,* ut Hieronymus exponit (super cap. xi. Matthæi).

Per accidens autem ordinamur in beatitudinem per remotionem prohibentis. Tria autem sunt que nos à beatitudine prohibent. Primo quidem peccatum, quod directe excludit à regno, secundum illud I. ad Cor. vi. 9. *Nec que fornicavit, neque idolis servierunt, &c. regnum Dei possidebunt;* & ad hoc pertinet quod dicitur: *Dimitte nobis debita vestra.* Secundo tentatio, que nos impedit ab observantia divinæ voluntatis; & ad hoc pertinet quod dicitur: *Et ne nos inducat in tentationem.* per quod non petimus ut non tentemur, sed ut in tentatione non vincamur, quod est in tentationem non induci. Tertio penalitas prævens, ut que non petit sufficientiam vite; & quantum ad hoc dicitur: *Libera nos à malo.* Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in Lib. II. de serm. Domini in monte (cap. v. in fin.) cum dicimus, *Sanctificetur*

Sed contra est quod dicitur Luc. xviii. *Oportet semper orare, & non deficere.*

Respondeo dicendum, quod triplex fuit circa orationem antiquorum error. Quidam enim posuerunt, quod res humane non reguntur divina providentia; ex quo sequitur, quod vanum sit orare, & omnino Deum colere; & de his dicitur Malach. i. *Vanus est qui servit Deo.* Secunda fuit opinio potentium: omnia etiam in rebus humanis ex necessitate contingere, sive ex immutabilitate divine providentiæ, sive ex necessitate stellarum, sive ex connexione causarum; & secundum hos etiam excluditur orationis utilitas. Tertia fuit opinio potentium quidem res humane divina providentia regi, & quod res humane non proveniunt ex necessitate; sed dicebant similiter dispositionem divine providentiæ variabilem esse, & quod orationibus, & aliis quæ ad divinum cultum pertinent, dispositio divine providentiæ immutatur. Hæc autem omnia in I. Lib. improbata sunt (quæst. xxi. art. 7. & 8. & q. xxi. art. 2. & 4. & q. cxv. art. 6. & q. cxvi.)

Et ideo oportet sic inducere orationis utilitatem, ut neque rebus humanis divine providentiæ subiectis necessitatem imponamus, neque etiam divinam dispositionem mutabilem æstimemus.

Ad huius ergo evidentiam considerandum est, quod ex divina providentia non solum disponitur qui effectus fiant, sed etiam ex quibus causis, & quo ordine proveniant. Inter alias autem causas sunt etiam quorundam causæ actus humani. Unde oportet homines agere aliqua, non ut per suos actus divinam dispositionem immutent, sed ut per actus suos impliant quosdam effectus secundum ordinem à Deo dispositum: & ideo etiam est in naturalibus causis. Et simile est etiam de oratione: non enim propter hoc oramus ut divinam dispositionem immutemus, sed ut id impetremus quod Deus disposuit per orationem esse implendum, ut scilicet homines postulando mereantur accipere quod eis Deus omnipotens ante sæcula disposuit donare, ut Gregorius dicit in Lib. I. Dialogorum (cap. viii. 4. med.)

Ad primum ergo dicendum, quod non est necessarium nos Deo preces porrigere, ut ei nostras indigentias, vel desideria manifestemus, sed ut nos ipsi consideremus, in his ad divinum auxilium esse recurendum.

Ad secundum dicendum, quod, sicut dictum est (in corp. art.) oratio nostra non ordinatur ad immutationem divine dispositionis, sed ut obtineatur nostris precibus quod Deus disposuit.

Ad tertium dicendum, quod Deus nobis multa præstat ex sua liberalitate, etiam non

petita; sed quod aliqua vult præstare nobis precantibus, hoc est propter nostram utilitatem, ut scilicet fiduciam quamdam accipiamus recurrendi ad Deum, & ut recognoscamus eum esse bonorum nostrorum auctorem. Unde Chrysostomus dicit implic. hom. 11. de orat. circ. princ. & hom. xxx. in Genes. à med.) *Considera quanta est tibi concessa felicitas, quanta gloria attributa, orationibus salutaribus cum Deo, cum Christo miscere colloquia, quod velis, quod desideras, postulare.*

ARTICULUS III.

Utrum oratio sit actus religionis.

Infr. art. 15. cor. & IV. dist. xv. quæst. 1. art. 1. quæst. 2. & art. 1. quæst. 1. ad 2. solutio.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod oratio non sit actus religionis. Religio enim, cum sit pars iustitiæ, est in voluntate, sicut in subiecto. Sed oratio pertinet ad partem intellectivam, ut ex supradictis patet (art. 1. huius quæst.) Ergo oratio non videtur esse actus religionis, sed doni intellectus, per quod mens ascendit in Deum.

Præterea, Actus latræ cadit sub necessitate præcepti. Sed oratio non videtur cadere sub necessitate præcepti, sed ex mera voluntate procedere; cum nihil aliud sit quam volitorum petitio. Ergo oratio non videtur esse religionis actus.

Præterea, Ad religionem pertinere videtur ut quis divinæ naturæ cultum, ceremoniamque afferat. Sed oratio non videtur aliquid Deo asserere, sed magis aliquid obtinendum ab eo petere. Ergo oratio non est religionis actus.

Sed contra est quod dicitur Psalm. cxi. *Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo: ubi dicit Glossa (interl. & ord. implic.) quod, in huius figuram in veteri lege, incensum dicebatur offerri in odorem suavitatis Domini.* Sed hoc pertinet ad religionem. Ergo oratio est religionis actus.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. lxxx. art. 2. & 4.) ad religionem proprie pertinet reverentiam, & honorem Deo exhibere; & ideo omnia illa per quæ Deo reverentia exhibetur, pertinent ad religionem. Per orationem autem homo Deo reverentiam exhibet, inquantum scilicet ei se subijcit, & profertur orando se ex indigere sicut auctore suorum bonorum. Unde manifestum est quod oratio est proprie religionis actus.

Ad primum ergo dicendum, quod voluntas movet alias potentias anime: in suum finem, sicut supra dictum est (art. 1. huius quæst.)

& ideo religio, quæ est in voluntate, ordinat actus aliarum potentiarum ad Dei reverentiam: Inter alias autem potentias anime intellectus altior est, & voluntati propinquior: & ideo post devotionem, quæ pertinet ad ipsam voluntatem, oratio quæ pertinet ad partem intellectivam, est præcipua inter actus religionis, per quam religio intellectum hominis movet in Deum.

Ad secundum dicendum, quod non solum petere quæ desideramus, sed etiam recte aliquid desiderare, sub præcepto cadit. Sed desiderare quidem cadit sub præcepto caritatis, petere autem sub præcepto religionis: quod quidem præceptum ponitur Matth. vii. 7. ubi dicitur: *Petite, & accipietis.*

Ad tertium dicendum, quod orando tradit homo mentem suam Deo, quam ei per reverentiam subijcit, & quodammodo præsentat, ut patet ex autoritate Dionysii prius inducta (art. 1. huius quæst. arg. 2.) Et ideo sicut mens humana præminet exterioribus, (a) vel corporalibus membris, vel exterioribus rebus, quæ ad Dei servitium applicantur; ita etiam oratio præminet aliis actibus religionis.

ARTICULUS IV.

Utrum solus Deus debeat orari.

Infr. dist. xv. quæst. 1. art. 5. quæst. 1. & dist. xxxviii. quæst. 1. art. 1. quæst. 1. ad 4.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod solus Deus debeat orari. Oratio enim est actus religionis, ut dictum est (art. præc.) Sed solus Deus est religione colendus. Ergo solus Deus est orandus.

Præterea, Frustra porrigitur oratio ad eum qui orationem non cognoscit. Sed solus Dei est orationem cognoscere: tum quia plerumque oratio magis agitur interiori actu, quem solus Deus cognoscit, quam voce, secundum illud quod Apostolus dicit I. ad Corinth. xiv. 15. *Orabo spiritu, orabo & mente: tum etiam quia, ut Augustinus dicit in Lib. de cura promortuis agenda (cap. xiii. xv. & xvii.) nesciunt mortui, etiam sancti, quid agant vivi, etiam eorum filii. Ergo oratio non est nisi Deo porrigenda.*

Præterea, Si aliquibus sanctis orationem porrigimus, hoc non est nisi inquantum sunt Deo conjuncti. Sed quidam in hoc mundo viventes, vel in purgatorio etiam existentes, sunt multum Deo conjuncti per gratiam: ad eos autem non porrigitur oratio. Ergo nec

ad sanctos qui sunt in paradiso, debemus orationem porrigere.

Sed contra est quod dicitur Job v. 1. *Voca, si est, qui tibi respondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere.*

Respondeo dicendum, quod oratio porrigitur alicui dupliciter: uno modo, quasi per ipsum implenda; alio modo sicut per ipsam impetranda. Primo quidem modo soli Deo orationem porrigimus: quia omnes orationes nostræ ordinari debent ad gratiam, & gloriam consequendam: quæ solus Deus dat, secundum illud Psalm. lxxxiii. 12. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus.*

Sed secundo modo orationem porrigimus sanctis Angelis, & hominibus; non ut peteos Deus nostras petitiones cognoscat; sed ut eorum præcibus, & meritis orationes nostras fortiantur effectum. Et ideo dicitur Apocal. vii. 4. *quod ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angelii coram Deo.* Et hoc etiam patet ex ipso modo quo Ecclesia utitur in orando: nam à Sancta Trinitate petitur ut nostri miseretur; ab aliis autem Sanctis quibuscumque petitur ut orent pro nobis.

Ad primum ergo dicendum, quod illi soli impendimus orando religionis cultum, à quo querimus obtinere quod oramus, quia in hoc protestamur eum bonorum nostrorum auctorem; non autem eis quos requirimus quasi interpellatore nostros apud Deum.

Ad secundum dicendum, quod mortui quæ in hoc mundo aguntur, considerata eorum naturali conditione, non cognoscunt, & præcipue interiores motus cordis. Sed Beatis, ut Gregorius dicit in XII. Moral. (cap. xiv. ante med.) in Verbo manifestatur illud quod decet eos cognoscere de eis quæ circa nos aguntur, etiam quantum ad interiores motus cordis, maxime autem excellentiam eorum decet ut cognoscant petitiones, quæ ab eis dirigitur, Deo manifestante cognoscunt.

Ad tertium dicendum, quod illi qui sunt in hoc mundo, aut in purgatorio, nondum fruuntur visione Verbi, ut possint cognoscere ea quæ nos cogitamus, vel dicimus: & ideo eorum suffragia non imploramus orando, sed à vivis petimus colloquendo.

Ad quartum dicendum, quod oratio non est nisi Deo porrigenda. Præterea, Si aliquibus sanctis orationem porrigimus, hoc non est nisi inquantum sunt Deo conjuncti. Sed quidam in hoc mundo viventes, vel in purgatorio etiam existentes, sunt multum Deo conjuncti per gratiam: ad eos autem non porrigitur oratio. Ergo nec

ad sanctos qui sunt in paradiso, debemus orationem porrigere. Sed contra est quod dicitur Job v. 1. *Voca, si est, qui tibi respondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere.*

Respondeo dicendum, quod oratio porrigitur alicui dupliciter: uno modo, quasi per ipsum implenda; alio modo sicut per ipsam impetranda. Primo quidem modo soli Deo orationem porrigimus: quia omnes orationes nostræ ordinari debent ad gratiam, & gloriam consequendam: quæ solus Deus dat, secundum illud Psalm. lxxxiii. 12. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus.*

Sed secundo modo orationem porrigimus sanctis Angelis, & hominibus; non ut peteos Deus nostras petitiones cognoscat; sed ut eorum præcibus, & meritis orationes nostras fortiantur effectum. Et ideo dicitur Apocal. vii. 4. *quod ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angelii coram Deo.* Et hoc etiam patet ex ipso modo quo Ecclesia utitur in orando: nam à Sancta Trinitate petitur ut nostri miseretur; ab aliis autem Sanctis quibuscumque petitur ut orent pro nobis.

(a) Ita infr. Editi & corporalibus.

ARTICULUS XII. 449

Utrum oratio debeat esse vocalis.

III. dist. 1x. quæst. 1. art. 3. quæst. 3. ad 3. & IV. dist. xv. quæst. 1v. art. 2. quæst. 1.

AD duodecimum sic proceditur. Videtur quod oratio non debeat esse vocalis. Oratio enim, sicut ex dictis patet (art. 4. hujus quæst.) principaliter Deo porrigitur. Deus autem locutionem cordis cognoscit. Frustra ergo vocalis oratio adhibetur.

2. Præterea. Per orationem mens hominis debet in Deum ascendere, ut dictum est (art. 1. hujus quæst. ad 2.) Sed voces retrahunt homines ab ascensu contemplationis in Deum, sicut, & alia sensibilia. Ergo in orationibus non est vocibus utendum.

3. Præterea. Oratio debet offerri Deo in occulto, secundum illud Matth. vi. 6. *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito.* Sed per vocem oratio publicatur. Ergo oratio non debet esse vocalis.

Sed contra est quod dicitur in Psalm. cxli. 1. *Vocem meam ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus sum.*

Respondeo dicendum, quod duplex est oratio, communis, & singularis. Communis quidem oratio est que per ministros Ecclesie in persona totius fidelis populi Deo offertur: & ideo oportet quod talis oratio innoteat toti populo, pro quo profertur; quod non potest fieri, nisi esset vocalis: & ideo rationabiliter instituitur est ut ministri Ecclesie hujusmodi orationes etiam alta voce pronuntient, ut ad notitiam omnium possint pervenire.

Oratio vero singularis est que offertur à singulari persona cuiuscumque sive pro se, sive pro aliis orantis: & de hujusmodi orationis necessitate non est quod sit vocalis.

Adjungitur tamen vox tali orationi, triplici ratione. Primo quidem ad excitandam interiorum devotionem, qua mens orantis elevatur in Deum: quia per exteriora signa five vocum, si five etiam aliorum factorum movetur mens hominis secundum apprehensionem, & per consequens secundum affectionem. Unde Augustinus dicit ad Probam (epist. cxxx. al. cxxi. cap. 1x. circ. princ.) quod verbis, & aliis signis ad augendam desiderium sanctum nosse acris excitamus. Et ideo in singulari oratione tantum est vocibus, & hujusmodi signis utendum, quantum proficit ad excitandam interiorum mentem. Si vero mens per hoc distrahitur; vel qualitercumque impediatur, est à talibus cessandum: quod præcipue contingit in his quorum mens sine hujusmodi signis est

sufficiens ad devotionem paratam. Unde Psalmista Psalm. xxvi. 8. dicebat: *Tibi dixit cor meum, exquisivi te facies meae:* & de Anna legitur I. Reg. 1. 13. quod loquebatur in corde suo. Secundo adjungitur vocalis oratio, quasi ad reddendum debitum, ut scilicet homo Deo serviat secundum illud totum quod ex Deo habet, id est non solum mente, sed etiam corpore: quod præcipue competit orationi, secundum quod est satisfactoria. Unde dicitur Osee ultim. 3. *Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum; & reddemus vitulos labiorum nostrorum.* Tertio adjungitur vocalis oratio ex quadam redundancia ab anima in corpus, ex vehementi affectione, secundum illud Psalm. xv. 9. *Latus meum est cor meum, & exultavit lingua mea.*

Ad primum ergo dicendum, quod vocalis oratio non profertur ad hoc quod aliquid ignotum Deo manifestetur; sed ad hoc quod mens orantis, vel aliorum exciteretur in Deum.

Ad secundum dicendum, quod verba ad aliud pertinentia distrahunt mentem; & impediunt devotionem orantis; sed verba significantia aliquid ad devotionem pertinens, excitant mentes, præcipue minus devotas.

Ad tertium dicendum, quod, sicut Chrysostomus (alius Auctor) dicit super Matth. (hom. xlii. in op. imperf. inter med. & fin.) *eo proposito Dominus vetat in conventu orare, ut à conventu videatur. Unde orans nihil novum facere debet, quod aspiciant homines, vel clamando, vel pectus percussendo, vel manus expendendo.* Nec tamen, ut Augustinus dicit in Lib. II. de sermone Domini in monte (cap. 111. in princip.) *videri ab hominibus nefas est; sed ideo hoc agere, ut ab hominibus videatis.*

ARTICULUS XIII. 450

Utrum de necessitate orationis sit quod sit attentus.

AD decimum tertium sic proceditur. Videtur quod de necessitate orationis sit quod sit attentus. Dicitur enim Joan. iv. 24. *Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.* Sed oratio non est in spiritu, si non sit attentus. Ergo de necessitate orationis est quod sit attentus.

2. Præterea. Oratio est ascensus intellectus in Deum. Sed quando oratio non est attentus, intellectus non ascendit in Deum. Ergo de necessitate orationis est quod sit attentus.

3. Præterea. De necessitate orationis est quod careat omni peccato. Sed non est absque peccato quod aliquid orando evagationem mentis patiat: videtur enim deridere Deum; sicut si alicui homini loqueretur, & non atten-

tendere ad ea qua ipse profertur: unde Basiliius dicit (in Lib. de consit. Monach. cap. 1. circ. med.) quod *divinum auxilium est imple- randum non remisse, nec mente huc vel illuc evagante: eo quod talis non solum non impetrabit quod petit, sed etiam magis Deum iritabit.* Ergo de necessitate orationis videtur quod sit attentus.

Sed contra est quod etiam sancti viri orando quandoque evagationem mentis patiuntur, secundum illud Plal. xxxix. 3. *Cor meum dereliquit me.*

Respondeo dicendum, quod quæstio hæc præcipue habet locum in oratione vocali. Circa quam dicendum est, quod necessarium dicitur aliquid dupliciter. Uno modo per quod melius pervenitur ad finem: & sic attentio absolute orationi necessaria est.

Alio modo aliquid dicitur necessarium sine quo res non potest consequi suum effectum. Est autem duplex effectus orationis. Primus quidem communis omnibus actibus caritate informatis, quod est mereri: & ad hunc effectum non ex necessitate requiritur quod attentio addit orationi per totum; sed vis prime intentionis, qua aliquis ad orandum accedit, reddit totam orationem meritoriam, sicut in aliis meritoris actibus accidit.

Secundus autem effectus orationis est ei proprius, quod est impetrare: & ad hunc etiam effectum sufficit prima intentio, quam Deus principaliter attendit. Si autem prima intentio desit, oratio nec meritoria est, nec impetrativa: illam enim orationem Deus non audit cui ille qui orat, non intendit, ut Gregorius dicit (implic. Lib. XXII. Moral. cap. xi. ante med.)

Tertius autem effectus orationis est quem præfentialiter efficit, scilicet quendam spiritalis refectio mentis: & ad hoc de necessitate requiritur in oratione attentio. Unde dicitur I. Cor. xiv. 14. *Si orem lingua, mens mea sine fructu est.*

Sciendum tamen, quod triplex est attentio, que orationi vocali potest adhiberi: una quidem, qua attenditur ad verba, ne aliquis in eis erret; secunda, qua attenditur ad sensum verborum; tertia, qua attenditur ad finem orationis, scilicet ad Deum, & ad rem pro qua oratur: quæ quidem est maxime necessaria; & hæc etiam possunt habere idiotæ; & quandoque instantum abudat hæc intentio, qua mens fertur in Deum, ut etiam aliorum omnium mens obliviscatur, sicut dicit Hugo de Sancto Victore (in Lib. de modo orandi cap. 11. à med.)

Ad primum ergo dicendum, quod in spiritu, & veritate orat qui ex instinctu Spiritus ad orandum accedit, etiam si ex aliqua infir-

S. Th. Op. Tom. III.

mitate mens postmodum evagetur.

Ad secundum dicendum, quod mens humana propter infirmitatem nature diu stare in alto non potest, pondere enim infirmitatis humana deprimitur anima ad inferiora: & ideo contingit quod quando mens orantis ascendit in Deum per contemplantionem, subito evagetur ex quadam infirmitate.

Ad tertium dicendum, quod si quis ex proposito in oratione mente evagetur, hoc peccatum est, & impedit orationis fructum. Et contra hoc Augustinus dicit in Regula (sc. epist. cxxi. al. cix. parum ante med.) *Psalmi, & hymni cum oratis Deum, hoc oratur in corde quod profertur in ore.* Evagatio vero mentis que fit præter propositum, orationis fructum non tollit. Unde Basiliius dicit (loc. cit. in arg.) *Si vero debilitatus à peccato fixe nequis orare, quantumcumque potes, tepidum cibibus; & Deus ignoscit: eo quod non ex negligentia, sed ex fragilitate non potest, ut oportet, assistere coram eo.*

ARTICULUS XIV. 451

Utrum oratio debeat esse diuturna.

AD quartumdecimum sic proceditur. Videtur quod oratio non debeat esse diuturna. Dicitur enim Matth. vi. 7. *Orantes nolite multum loqui.* Sed oportet multum loqui diu orantem, præsertim si oratio sit vocalis. Ergo non debet esse oratio diuturna.

2. Præterea. Oratio est explicativa desiderii. Sed desiderium tanto est sanctius, quanto magis ad unum restituitur, secundum illud Plal. xxxv. 4. *Unam peti à Domino, & requiram.* Ergo & oratio tanto est Deo acceptior, quanto est brevior.

Præterea. Illicite videtur esse quod homo transgrediar terminos à Deo præfixos, præcipue in his que pertinent ad cultum divinum, secundum illud Exod. xxx. 21. *Constatuere populum, ne forte velit transgredire præfixos terminos ad videndum Dominum, & peccare ex eis plurimam multitudinem.* Sed à Deo præfixus est nobis terminus orandi per institutionem orationis dominicæ, ut patet Matth. vi. Ergo non licet ultra orationem protendere.

Sed contra. Videtur quod continus sit orandum: quia Dominus dicit Luc. xviii. 1. *Oportet semper orare, & non deficere:* & I. ad Thessal. v. 17. *Sic intermissione orate.*

See 2. in Lib. de Ref.

Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes: & ita non pie orant; quod requiritur ad hoc quod oratio impetret, ut supra dictum est (art. præc. ad 2.) Ergo peccatores nihil impetrant orando.

3. Præterea. Chrysostomus (alius Auctor) dicit super Matthæ (hom. xiv. in op. imperf. à med.) Pastor non libenter exaudit orationem quam Filius non dicit. Sed in oratione quam Christus dicit, dicitur: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*; quod peccatores non faciunt. Ergo vel mentiuntur hoc dicentes, & sic non sunt exauditione digni; vel si non dicant, non exaudiantur, quia formam orandi à Christo institutam non servant.

Sed contra est quod Augustinus dicit super Joannem (tract. xl. v. à med.) Si peccatores non exaudiat Deus, frustra publicanus dixisset: *Domine, propitius esto mihi peccatori*. & Chrysostomus (alius Auctor) dicit super Matthæ (hom. xlv. in op. imperf. parum ante med.) *Omnis qui petit, accipit, id est sive iustus sit, sive peccator.*

Respondeo dicendum, quod in peccatore duo sunt consideranda, scilicet natura, quam diligit Deus, & culpa, quam odit. Si ergo peccator orando aliquid petit, inquantum peccator, id est secundum desiderium peccati in hoc à Deo non auditur ex misericordia, sed quandoque auditur ad vindictam, dum Deus permittit peccatorem adhuc amplius ruere in peccata. Deus enim quædam negat propitius, quæ concedit iratus, ut Augustinus dicit (tract. lxxviii. in Joan. à princ. & de verb. Dom. serm. lxi. cap. vii. circ. fi.)

Orationem vero peccatoris ex bono nature desiderio procedentem Deus audit, non quasi ex iustitia, quia peccator hoc non meretur, sed ex pura misericordia (vid. art. præc. ad 1.) observatis tamen quatuor præmissis conditionibus (art. præc. ad 2.) ut scilicet pro se petat, necessaria ad salutem, pie, & perseveranter.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Augustinus dicit super Joannem (tract. 44. à med.) illud verbum est cæci adhuc inuncti, id est nondum perfecte illuminati; & ideo non est ratum: quamvis possit verificari, si intelligatur de peccatore, inquantum est peccator: per quem etiam modum oratio eius dicitur execrabilis.

Ad secundum dicendum, quod peccator non potest pie orare, quasi eius oratio ex habet virtutis informetur: potest tamen eius oratio esse pia quantum ad hoc quod petit aliquid ad pietatem pertinentem; sicut ille qui non habet habitum iustitiæ, potest aliquid iustum velle, ut ex supra dictis patet (quæst. lvi. art. 1. ad 3. & quæst. lxx. art. 1.) Et quam-

vis eius oratio non sit meritoria, potest tamen esse impetrativa: quia meritoria dicitur iustitiæ, sed impetratio imminet gratiæ.

Ad tertium dicendum, quod, sicut dictum est (art. 7. huj. quæst. ad 1.) oratio dominica profertur ex persona communium totius Ecclesiæ: & ideo si aliquis volens dimittere debita proximo, dicat orationem dominicam, non mentitur, quamvis hoc quod dicit, non sit verum quantum ad suam personam: est enim verum quantum ad personam Ecclesiæ, extra quam est merito, & ideo fructus orationis caret. Quandoque tamen aliqui peccatores parati sunt debitoribus suis dimittere, & ideo ipsi orantes exaudiantur; secundum illud Beati xxv. 1. *Relinque proximo tuo nocentia, & tunc deprecanti tui peccata sibi venient.*

ARTICULUS XVII.

Utrum convenienter dicantur esse orationis partes gratiarum actiones.

Respondeo dicendum, quod orationis partes sunt oratio, obsecratio, postulatio, gratiarum actiones. Oratio est in fine ponitur, per Dominum nostrum, &c. pertinet ad obsecrationem. (a) In collationibus autem Patrum (collat. ix. cap. xi. xii. & xlii.) dicitur: *Obsecratio est imploratio pro peccatis: oratio, cum aliquis Deo votimus: postulatio, cum pro aliis petimus: gratiarum actio, quam per ineffabilem excessum mens Deo refert, &c.* Sed primum melius est.

Ad primum ergo dicendum, quod obsecratio non est adjuvatio ad compellendum, quæ prohibetur, sed ad misericordiam implorandum.

Ad secundum dicendum, quod oratio communiter sumpta includit omnia quæ hic dicuntur.

(a) Ita m. & alii omnes præter Nicolajum, qui hoc habet. In collationibus autem Patrum (coll. ix. ex Haac Abbate cap. xi. & seqq.), Obsecratio est imploratio, seu petitio pro peccatis: quia vel pro præsentibus vel pro præteritis admisis suis unquamque compunctus veniam deprecatur. Oratio est cum aliquis vovemus Deo, vel offerimus: cum renuntiantes huic mundo, sponte demus nos tota cordis intentione Domino servituros; cum pollicemur nos purissimam corporis castitatem, seu immobilem patientiam exhibebimus perpetuo, vel cum de corde nostro radices ite, seu tristitia mortem operantes funditus erudendas vovemus. Postulatio autem, cum pro aliis, vel quam dum sumus in fervore Spiritus constituti solemus emittere, pro caris nostris, vel pro totius mundi pace poscentes, &c. Gratiarum actio quam per ineffabiles excessus mens Deo refert, cum præterita Dei recollit beneficia, vel præsentia contemplantur, vel quanta Deus illi qui diligit eum, præparaverit in futurum prospicit, &c. Sed primum est melius.

Respondeo dicendum, quod ad orationem tria requiruntur. Quorum primum est ut orans accedat ad Deum, quem orat; quod significatur nomine orationis; quia oratio est ascensus intellectus in Deum. Secundo requiritur petitio, quæ significatur nomine postulatio- nis: sive petitio proponatur determinate, quod quidam nominant proprie postulacionem.

sive indeterminate; ut cum quis petit juvari à Deo, quod nominant supplicationem; sive solum factum narretur, secundum illud Joan. xi. 3. *Ecce quem amas, infirmatur*, quod vocant infirmationem. Tertio requiritur ratio impetrandi quod petitur: & hoc vel ex parte Dei, vel ex parte petentis. Ratio quidem impetrandi ex parte Dei est eius sanctitas, propter quam petimus exaudiri, secundum illud Dan. ix. 17. *Propter clementiam inclina Deus meus aurem tuam*: & ad hoc pertinet obsecratio, quæ est per sacra contestatio; sicut cum dicimus: *Per nativitatem tuam libera nos Domine*. Ratio vero impetrandi ex parte petentis est gratiarum actio: quia de acceptis beneficiis gratias agentes, meretur accipere potiora, ut in collecta dicitur. Et ideo dicit Glossa (ord. super illud, *Obsecrationes, orationes, &c.*) I. ad Tim. 11. quod in *Missâ obsecrationes sunt quæ procedunt consecrationem*, in quibus quædam sacra commemorantur; orationes sunt in ipsa consecratione, in qua mens maxime debet elevari in Deum; postulaciones autem sunt in sequentibus petitionibus; gratiarum actiones in fine.

In pluribus etiam Ecclesiæ collectis hæc quatuor possunt attendi: sicut in collecta Trinitatis, quod dicitur, *Omnipotens sempiternus Deus*, pertinet ad orationis ascensum in Deum: quod dicitur, *Qui dedisti famuli tuis, &c.* pertinet ad gratiarum actionem: quod dicitur, *Presta quesumus, &c.* pertinet ad postulacionem: quod in fine ponitur, *Per Dominum nostrum, &c.* pertinet ad obsecrationem. (a) In collationibus autem Patrum (collat. ix. cap. xi. xii. & xlii.) dicitur: *Obsecratio est imploratio pro peccatis: oratio, cum aliquis Deo votimus: postulatio, cum pro aliis petimus: gratiarum actio, quam per ineffabilem excessum mens Deo refert, &c.* Sed primum melius est.

Ad primum ergo dicendum, quod obsecratio non est adjuvatio ad compellendum, quæ prohibetur, sed ad misericordiam implorandum.

Ad secundum dicendum, quod oratio communiter sumpta includit omnia quæ hic dicuntur.

(a) Ita m. & alii omnes præter Nicolajum, qui hoc habet. In collationibus autem Patrum (coll. ix. ex Haac Abbate cap. xi. & seqq.), Obsecratio est imploratio, seu petitio pro peccatis: quia vel pro præsentibus vel pro præteritis admisis suis unquamque compunctus veniam deprecatur. Oratio est cum aliquis vovemus Deo, vel offerimus: cum renuntiantes huic mundo, sponte demus nos tota cordis intentione Domino servituros; cum pollicemur nos purissimam corporis castitatem, seu immobilem patientiam exhibebimus perpetuo, vel cum de corde nostro radices ite, seu tristitia mortem operantes funditus erudendas vovemus. Postulatio autem, cum pro aliis, vel quam dum sumus in fervore Spiritus constituti solemus emittere, pro caris nostris, vel pro totius mundi pace poscentes, &c. Gratiarum actio quam per ineffabiles excessus mens Deo refert, cum præterita Dei recollit beneficia, vel præsentia contemplantur, vel quanta Deus illi qui diligit eum, præparaverit in futurum prospicit, &c. Sed primum est melius.

dicuntur; sed secundum quod contra alia diducitur, importat proprie ascensum in Deum.

Ad tertium dicendum, quod in diversis præterita præcedunt futura; sed aliquid unum & idem prius est futurum quam sit præteritum. Et ideo gratiarum actio de aliis beneficiis præcedit postulacionem, sed idem beneficium prius postulatur, & ultimo cum acceptum fuerit, de eo gratias aguntur: postulacionem autem præcedit oratio, per quam acceditur ad Deum, à quo petimus: orationem autem præcedit obsecratio, qua ex consideratione divinæ bonitatis ad eum audemus accedere.

QUESTIO LXXXIV.

De exterioribus actibus latræ,

in tres articulos divisa.

Postea considerandum est de exterioribus actibus latræ: & primo de adoracione, per quam aliquis suum corpus ad Deum venerandum exhibet; secundo de illis actibus quibus aliquid de rebus exterioribus Deo offertur; tertio de actibus quibus ea quæ Dei sunt, assumuntur.

Circa primum quaruntur tria. Primo, utrum adoratio sit actus latræ. Secundo, utrum adoratio importet ad interiorem, vel exteriorem. Tertio, utrum adoratio requirat determinationem loci.

Ad primum dicendum, quod adoratio est actus latræ, quia per eam homo se exhibet Deo, ut in eo habitet, sicut in templo. Ad hoc pertinet adoratio, quia per eam homo se exhibet Deo, ut in eo habitet, sicut in templo. Ad hoc pertinet adoratio, quia per eam homo se exhibet Deo, ut in eo habitet, sicut in templo.

Ad secundum dicendum, quod adoratio importet ad interiorem, vel exteriorem, quia per eam homo se exhibet Deo, ut in eo habitet, sicut in templo. Ad hoc pertinet adoratio, quia per eam homo se exhibet Deo, ut in eo habitet, sicut in templo.

Ad tertium dicendum, quod adoratio requirat determinationem loci, quia per eam homo se exhibet Deo, ut in eo habitet, sicut in templo.